

همیشه‌ری سیاسی

عکس همشهری / حامد خیزرستانی

مناظره در تلویزیون همشهری درباره اصلاح قانون مهریه

نبرد سکه‌ها

چه شدد که این طرح در مجلس و کمیسیون قضایی به جریان افتاد؟ توجیه وادله اعضای کمیسیون چه بود؟

سسالاری (موافق طرح): این طرح توسط کمیسیون قضایی مجلس تصویب شده و قرار است در صحن علنی مطرح شود. ما معتقدیم این یک طرح سنجیده و مبتنی بر واقعیت‌های جامعه‌است. متأسفانه و ناپاورانه، بر برخی دوستان تحت‌تأثیر فضا سازی‌های فضای مجازی قرار گر فته‌اند، بدون اینکه مطالعه دقیقی درباره ابعاد مختلف این طرح داشته باشند. اگر بررسی کنند، خواهند دید که ما تا چه اندازه حقوق حقه زوجین را در این طرح در نظر گرفته‌ایم.
در واقع، این طرح به نفع هر دوطرف است و نوآوری‌های قابل توجیه دارد.من واقعا متعجبم که عده‌ای به جای گفت‌وگوی کارشناسی، به فضا سازی علیه این طرح روی آورده‌اند. در حالی که این طرح می‌تواند بسیاری از خلأهای قانونی و مشکلائی را که زوجین با آن مواجهند، برطرف کند.

آیا شما این طرح را سسنجیده می‌دانید؟
زمانی (مخالف طرح): این طرح دیروز جزو دستور صحن علنی مجلس بود، اما به‌دلیل این‌که هیچ‌گونه گفت‌وگویی با فراکسیون زنان صورت نگرفته بود، ما به رئیس مجلس اعلام کردیم که نباید بدون مشارکت ما بررسی شود.
ما انتظار داشتیم وقتی یک معضل شناسایی می‌شود و قرار است به صحن بیاید، کار کارشناسی و جمعی روی آن انجام شود. به همین دلیل هم طرح از دستور کار خارج شد.
قرار شده جلسات مشترکی با کمیسیون قضایی برگزار کنیم و همچنین نشستی با رئیس محترم مجلس در همین خصوص در برنامه داریم.

چرا مشورت نکردید با بانوان نماینده؟
سسالاری: این فرمایش‌ها مبنای قانونی ندارد. کمیسیون قضایی یک کمیسیون تخصصی و فنی است که در آن مجتهدان و حقوقدانان کار گشته حضور دارند. دلیلی ندارد که درباره یک موضوع فنی و تخصصی، الزاما با دیگر فراکسیون‌ها مشورت شود.

نمایندگان در صحن علنی فرصت دارند پیشنهاد دهند یا انتقاد کنند. اینکه در صحن علنی طرح مطرح نشد، به‌دلیل کمبود وقت بود.
اگر در این روزها مطرح نشود، این تخلف از سوی هیأت رئیسه است، چون طبق آیین‌نامه، گزارش کمیسیون باید در صحن مطرح شود. امیدوارم آقای قالیباف نیز مرتکب چنین تخلفی نشوند.

آقای سسالاری اشاره کردند که لزومی نداشته کمیسیون قضایی با فراکسیون زنان مشورت کند. آیا پاسخی دارید؟
زمانی: نفس وجود کمیسیون‌ها و فراکسیون‌ها در مجلس برای همین است که موضوعات تخصصی

با مشارکت بخش‌های مرتبط بررسی شود. فراکسیون زنان یکی از فراکسیون‌هایی است که اساسا برای پرداختن به مباحث مربوط به حوزه زنان تشکیل شده.
از دوره یازدهم مجلس، عنوان «خانواده» هم به این فراکسیون اضافه شده و حالا ما با عنوان «فراکسیون زنان و خانواده» فعالیت می‌کنیم. بنابراین، هر موضوعی که به حوزه زنان و خانواده مربوط باشد، باید با نظر و مشارکت این فراکسیون بررسی شود.
مراجعاتی که به ما به‌عنوان نماینده می‌شود، هر کدام نماینده یک خوشه اجتماعی است. وقتی می‌خواهیم طرحی را به یک قانون همه‌شمول تبدیل کنیم، باید از تمام این خوشه‌ها و از نقاط مختلف کشور نظر بگیریم، بررسی کنیم و بعد به یک جمع‌بندی برسیم.
اصلاجرا کمیسیون قضایی وارد این موضوع شد؛ چون عنایم و نشانه‌های زیادی در جامعه دیده شد که نشان می‌داد این مسئله باید به‌طور جدی حل‌وفصل شود. حالا سؤال اینجاست که می‌خواهیم با این نشانه‌ها صرفا بر خورد تسکینی داشته باشیم یا به‌صورت ریشه‌ای آن را حل کنیم.
اگر این طرح به همین شکل خام به صحن برود، فقط یک حل‌وفصل موقتی و مسکن‌گونه خواهد بود.
قانون باید جامع و کامل باشد و همه ابعاد را پوشش دهد، نه اینکه خودش به منبع مشکلات جدید تبدیل شود.

برخی پندهای این طرح محل اشکال است و لازم است در جلسات تخصصی و مشترک بیشتر بررسی شود تا با به قانون تبدیل شود یا اصلاحاتی در رویه‌های قضایی ایجاد کند.

خانم زمانی معتقدند این طرح خام است. آقای سسالاری، از مزایای این طرح بگویند.
سسالاری: اولاً مجلس ۴۰ فراکسیون دارد، اما طبق آیین‌نامه، هیچ‌گونه حق قانونگذاری برای فراکسیون‌ها تعریف نشده. آنها می‌توانند آسیب‌شناسی کنند و در صورت رسیدن به نتیجه، طرح ارائه دهند.

اینکه چرا ما با فراکسیون زنان مشورت نکردیم، به این دلیل است که اصلا چنین الزامی وجود ندارد.

اما درباره اینکه این طرح خام است، از خانم زمانی می‌خواهم مشخص و مصداقی بگویند کدام بند آن خام است؟
زمانی: من متقدم این طرح در مرحله‌ای نیست که بخواهیم با آن به‌صورت موافق یا مخالف بر خورد

سیده زهرا عبد‌اللهی – سحر خان محمدی گزارش

روزنامه‌نگار

طرح جنجالی اصلاح قانون مهریه که با هدف کاهش ضمانات اجرای مهریه از جمله حذف زندان برای بدهکاران تدوین شده بود، اخیرا به صحن مجلس راه یافت اما به‌دلیل مخالفت‌هایی از سوی برخی نمایندگان، از جمله اعضای فراکسیون زنان، از دستور کار خارج شد. این طرح که از سوی کمیسیون قضایی مجلس تهیه شده، موافقان

کنیم، در جلساتی که داشتیم، برخی با کلیات آن موافق بودند و برخی مخالف.

ما صرفا نمی‌گوییم مخالفیم یا موافق؛ حرف‌مان این است که اساس تشکیل فراکسیون‌ها، همین مداخلات اصلاحی در موضوعات تخصصی است. مثالا در ماده ۷ آمده که: «در صورتی که زوج‌ه حاضر به بذل کلیه حقوق مالی خود باشند و یکی از این زنان و خانواده» فعالیت می‌کنیم. بنابراین، هر دو شرط را داشته باشد یا ۲ سال متوالی از زمان دادخواست طلاق گذشته باشد، یا به تشخیص دادگاه، نسبت به زوج کراهت شدید داشته باشد دادگاه می‌تواند حکم طلاق بدهد». این‌طور که آمده، وقتی زوج‌ه می‌خواهد همه حقوقش را ببخشد، باز هم باید شروطی را بپذیرد. این شرط‌گذاری، جایگاه مهمی دارد. همین حالا هم برای تقسیط مهریه، پرونده‌های زیادی در جریان است.

اجرای چنین پندهایی، ممکن است باعث طولانی شدن رسیدگی‌ها شود. برخی موضوعات نیاز به اصلاح روندهای قضایی دارند، نه الزاما وضع قانون جدید. ما باید استنباط قضات و تصمیمات شخصی آنها را اصلاح کنیم، نه اینکه با قانون‌های جدید، پیچیدگی اضافه کنیم.

سسالاری: اتفاقا این دو نکته‌ای که خانم دکتر اشاره کردند، دقیقا در راستای حمایت از حقوق بانوان است. ما داریم یکی از معضلات جدی نهاد خانواده را حل می‌کنیم.

در ماده ۱۱۲۰ قانون مدنی آمده که: «در صورتی که دوام زوجیت موجب عسر و حرج زوج‌ه باشد، او می‌تواند تقاضای طلاق بدهد». اما دادگاه باید این عسر و حرج را احراز کند، مثل ضرب و شتم یا آزار. الان طلاق در اختیار مرد است، مرد می‌تواند بگوید: «من طلاق نمی‌دهم تا موهای مثل دندان‌هایت سفید شود!» ولی در این طرح، ما راه‌حلی آوردیم: اگر زنی دادخواست طلاق بدهد، مهر به‌اش را ببخشد و شرایط را داشته باشد، دادگاه دیگر فقط به حرف مرد استناد نمی‌کند، بلکه می‌تواند به نفع زن حکم طلاق صادر کند.

در مثال دوم، زن نیازی به گذشتن از ۲ سال زمان ندارد؛ اگر دادگاه تشخیص دهد کراهت شدید وجود دارد و ادامه زندگی ممکن نیست، باز هم می‌تواند طلاق بدهد.

ما این مسیر را برای زنانی که در بن‌بست زندگی مشترک گیر افتاده‌اند، باز کرده‌ایم.

در وضعیت فعلی، اگر زن بگوید طلاق می‌خواهد ولی مرد نخواهد، زن راهی ندارد. اما در این طرح، زن می‌تواند با تصمیم خودش طلاق بگیرد.

آن را گامی در جهت کاهش آسیب‌های اجتماعی و حمایت از کیان خانواده می‌دانند؛ اما مخالفان معتقدند بدون بررسی همه‌جانبه و مشارکت فراگیر، می‌تواند حقوق زنان را تضعیف کند. برای بررسی جوانب این ماجرا، تلویزیون اینترنتی همشهری گفت‌وویی با عالی‌ه زمانی، عضو فراکسیون زنان مجلس (مخالف طرح) و عثمان سسالاری، نایب‌رئیس کمیسیون قضایی مجلس (موافق طرح) ترتیب داد که در ادامه تقدیم می‌شود.

حالا به‌جای اینکه ببینید چه گر‌ه‌هایی از زندگی زنان باز کرده‌ایم، فقط می‌گویید چرا از شما مشورت نگرفتیم، در حالی که باید از ما بابت این گام مثبت تشکر می‌کردید، نه اینکه مقابلش بایستید.
زمانی (دبیر فراکسیون زنان مجلس): ما نه طرفدار زنان هستیم نه مردان، طرفدار نهاد خانواده‌ایم و نگاه‌مان جنسیتی نیست. اما وقتی در طرح، اثبات کراهت را به تشخیص قاضی واگذار می‌کنید، یعنی زوج‌ه باید هم بذل مالی انجام دهد و هم منتظر باشد قاضی تشخیص دهد که کراهت شدید وجود دارد. این یعنی باز هم دخل و تصرف شخصی قاضی در تصمیم‌گیری که قابل قبول نیست.

در طرح آمده: «اگر زوج‌ه حاضر به بذل کلیه حقوق مالی خود باشد و یکی از دو شرط وجود داشته باشد، در این حالت دادگاه باید حکم طلاق را صادر کند». یکی از این شروط تشخیص قاضی است و دیگری گذشتن ۲ سال از زمان دادخواست. این یعنی حتی اگر زن بذل کند ولی قاضی تشخیص ندهد، باید ۲ سال صبر کند تا طلاق بگیرد. این عادلانه نیست. ما معتقدیم روندهای قضایی باید اصلاح شود. وقتی همه چیز را منوط به‌نظر قاضی می‌کنیم، در واقع موانع جدیدی می‌تراشیم. قضات با دیدگاه‌های شخصی وارد می‌شوند. به جای اینکه صرفا اعلامت درد را تسکین دهیم، باید به درمان ریشه‌ای برویم. حتی درباره طلاق هم باید فرهنگ‌سازی شود، نه فقط قانونگذاری.

سسالاری (عضو کمیسیون قضایی مجلس): در پاسخ باید بگویم ما در ماده‌های دیگر از طرح پیش‌بینی کرده‌ایم که پس از ثبت دادخواست طلاق، موضوع به مراکز مشاوره ارجاع داده شود تا طی ۳ ماه بررسی شود که آیا طلاق ناشی از تصمیمات احساسی است یا نه.

زمانی: ما قصد نقض نظر شما را نداریم، اما سؤال اینجاست: چرا تصور می‌کنید که فقط شما اعضای کمیسیون قضایی در معرض مراجعات مردمی قرار دارید؟ فراکسیون‌ها و کمیسیون‌های تخصصی مثل زنان و خانواده هم درگیر مسائل مردم هستند. قوه قضاییه هم باید رویه‌های خود را اصلاح کند، نه اینکه همه بار را بر دوش مجلس بیندازد و بخواهد با تغییر قانون مشکلات قضایی خود را حل کند.

بررسی مطرح است؛ اگر زنی به‌دنبال دریافت مهریه برود، قبلا امکان زندانی شدن مرد برای وصول مهریه وجود داشت. حالا اگر بایند الکترونیکی جایگزین نشده، این چطور از حقوق زن صیانت می‌کند؟

سسالاری: وقتی یک مسرد ازدواج می‌کند، در حال تشکیل خانواده است، نه ارتکاب جرم. چرا باید برای مهریه به زندان برود؟ ایسن موضوع ماهیت کفبری ندارد.

حتی استفاده از پایند هم راهکار مناسبی نیست. ما باید در اصل موضوع بازنگری کنیم. باید کاری کنیم که مهریه‌ها متناسب با توان مالی افراد تعیین شوند. این که مرد را به زندان بفرستیم، فقط باعث تخریب شخصیت و کرامت او می‌شود. اگر هدف‌مان حفظ نهاد خانواده است، زندانی کردن مرد به‌خاطر مهریه در تضاد با این هدف است. این کار بیشترین آسیب را به ساختار خانواده وارد می‌کند.

زمانی: اگر بخواهیم مهریه را از منظر دینی و اسلامی ریشه‌یابی کنیم، مهریه یک عطیه و بخشش است که باید با نگاهی مسئولانه و بر پایه واقعیت‌ها تعیین شود. چرا ما چیزی را که نمی‌توانیم عندالمطالبه پرداخت کنیم، می‌پذیریم؟ چون مهریه براساس اراده و توافق طرفین است، اما این اراده باید آگاهانه باشد. ما نیاز به کارهای زیرساختی، فرهنگ‌سازی و آموزش داریم. موضوعاتی مانند بیمه شدن مهریه، مشاوره‌های قبل از ازدواج و مشاوره‌های حقوقی باید جدی گرفته شوند.

ما با حجم زیادی از نشانه‌ها و مراجعات مواجه هستیم که هر کدام نماینده یک خوشه از جامعه‌اند. این خوشه‌ها باید کنار هم تحلیل شوند تا به جمع‌بندی درستی برسیم. اینکه هر بار توپ حل مشکلات به زمین مجلس انداخته شود، در حالی که نهادهای دیگر مثل قوه قضاییه و دستگاه‌های اجرایی می‌توانند نقش مهمی در اصلاح رویه‌ها داشته باشند، درست نیست. این طرح به‌خودی خود ارزشمند است اما نیاز به اصلاح و بازنگری دارد. برای رسیدن به نتیجه مطلوب، لازم است نشست‌ها و مذاکرات تکمیلی و تخصصی بیشتری انجام شود.

سسالاری: این طرح سنجیده و دقیق است و برخلاف تصور برخی، بیشتر از آنکه به نفع مردان باشد، به نفع بانوان است. بسسپاری از گر‌ه‌های کور موجود در مسائل خانواده با این طرح باز می‌شود. ما قانون قبلی را نسخ نکردیم، بلکه با اضافه کردن برخی مواد و تبصره‌ها، مشکلات و خلأهای قانونی را پوشش داده‌ایم.

این طرح به زنان اختیار بیشتری می‌دهد تا در همان مراحل ابتدایی اختلاف، تصمیم بگیرند و حتی در صورتی که ۲ سال از دادخواست آنها گذشته باشد و مهر به باز نیز بذل کرده باشند، دیگر نیازی به تشخیص قاضی نیست و دادگاه موظف به صدور حکم طلاق خواهد بود.

امیدوارم واکنش‌ها و انتقادهایی که در جامعه شکل می‌گیرد، بر پایه اطلاعات دقیق و واقع‌بینانه باشد، نه احساسات یا فضا سازی‌های هیجانی. تاکنون هیچ انتقاد منطقی و حقوقی به‌دست من نرسیده؛ تمام تماس‌ها و پیام‌هایی که دریافت کرده‌ام، حاکی از آن است که مردم معتقدند این طرح واقعا برای حل مشکلات موجود کار ساز است. امیدوارم نمایندگان در صحن علنی نیز با رأی خود از این طرح حمایت کنند.

دیدگاه

عثمان سالاری
نایب‌رئیس کمیسیون قضایی مجلس

این طرح مبتنی بر واقعیت‌های جامعه است و نوآوری‌های قابل توجهی دارد.

ما در حال اصلاح یکی از معضلات جدی نهاد خانواده هستیم، نه در پی تضعیع حقوق زنان. هدف ما این است که زنانی که در بن‌بست زندگی مشترک گیر افتاده‌اند، بتوانند مسیر قانونی برای خروج داشته‌باشند.

زندانی کردن مرد به دلیل ناتوانی در پرداخت مهریه با حفظ کیان خانواده در تضاد است.

این طرح با اضافه کردن مواد و تبصره‌های جدید، خلأهای قانونی گذشته را پوشش می‌دهد و در عمل به نفع بانوان است.

داده‌نما

مناظره اصلاح قانون طلاق در مجلس

با تمرکز بر طرح اصلاح طلاق و اختلافات بین کمیسیون قضایی و فراکسیون زنان و خانواده

طرح در یک نگاه

هدف اصلی

تسهیل روند طلاق برای زنان و کاهش مشکلات حقوقی خانواده‌ها

وضعیت فعلی

■ تصویب در کمیسیون قضایی

■ تعلیق در صحن علنی به‌دلیل اعتراض فراکسیون زنان و خانواده

نوآوری کلیدی

امکان درخواست طلاق یکطرفه توسط زن با بذل مهریه + دو شرط:

■ تشخیص «کراهت شدید» توسط قاضی

■ گذشت ۲ سال از تاریخ دادخواست

۲ دیدگاه متضاد

کمیسیون قضایی (موافقان)

■ این طرح حقوق زنان را تقویت می‌کند.

■ زنان بدون نیاز به رضایت مرد، با بذل مهریه و شرایط مشخص می‌توانند طلاق بگیرند.

■ کاهش زندانیان مرد به‌دلیل مهریه و مجازات‌های غیر ضروری

■ حل گر‌ه‌های قانونی با افزودن تبصره‌های جدید

فراکسیون زنان و خانواده (مخالفان)

■ انتقاد: طرح ناقص و شتابزده است.

■ شرط «تشخیص کراهت توسط قاضی» ممکن است به تفسیرهای سلیقه‌ای منجر شود.

■ حتی با بذل مهریه، زنان باید ۲ سال در بن‌بست حقوقی منتظر بمانند.

■ نیاز به فرهنگ‌سازی، آموزش قضات و اصلاح رویه‌ها به‌جای قانون‌گذاری جدید

نقاط جنجالی طرح

۱. عدم مشارکت فراکسیون زنان کمیسیون قضایی

«موضوعی فنی است، نیازی به مشورت نیست.»

فراکسیون زنان

«هر طرح مرتبط با خانواده باید با همفکری ما بررسی شود.»

۲. ابهام در شرط «کراهت شدید»:

■ قضات چگونه این مفهوم را تفسیر می‌کنند؟

■ آیا معیارهای مشخصی برای اثبات کراهت وجود دارد؟

۳. مهریه و عدالت موافقان

■ «زندانی کردن مردان به‌دلیل مهریه، خانواده را نابود می‌کند!»

مخالفان

■ «حذف مجازات، ممکن است به سوءاستفاده مردان از زنان بینجامد!»

اگر این طرح تصویب شود...

پیامدهای مثبت

■ کاهش زندانیان مرد به دلیل بدهی مهریه

■ امکان خروج زنان از زندگی‌های تحمیلی با هزینه مالی کمتر

پیامدهای منفی

■ افزایش اختلافات قضایی به‌دلیل تفسیرهای مختلف از «کراهت شدید»

■ طولانی شدن روند طلاق برای زنانی که نمی‌خواهند مهریه را ببخشند.

راه‌حل‌های پیشنهادی

■ برگزاری جلسات مشترک بین کمیسیون قضایی و فراکسیون زنان برای رفع ابهامات

■ تعریف معیارهای شفاف برای مفاهیمی مانند «کراهت شدید» یا «عسر و حرج»

■ تأکید بر آموزش تخصصی قضات خانواده برای کاهش احکام سلیقه‌ای

■ رамاندازی کمپین‌های فرهنگ‌سازی درباره مهریه و طلاق در جامعه

